

KVAN

Beschikbaar stellen Bouwdossiers

December 2023

Colofon

Deze publicatie is tot stand gekomen met dank aan de Koninklijke Vereniging voor de Archiefsector Nederland (KVAN) en het Kennisnetwerk Informatie en Archief (KIA).

Dit kennisproduct is opgesteld door:

- Marianne Loef, coördinator AVG bij KVAN / [Loef Advies](#)
- Maarten Zeinstra, coördinator auteursrecht bij KVAN / [IP Squared](#)

Met dank aan de bijdragen uit de archiefsector die opgehaald zijn bij discussiesessies op KIA.

Foto cover – Bouwtekening van 21 arbeiderswoningen - 1899 - Regionaal Archief Nijmegen, Netherlands - Public Domain.

Licentie – Deze publicatie is beschikbaar gesteld onder een [Creative Commons-Naamsvermelding 4.0 licentie](#). Dat betekent dat iedereen vrij is om deze publicatie verder te verspreiden en aan te passen, zolang KVAN vermeld wordt als oorspronkelijke maker.

Inhoudsopgave

1. INTRODUCTIE	3
2. BESCHIKBAARSTELLEN VAN BOUWDOSSIERS	5
2.1 Archiefmateriaal in bouwdoSSIERS	5
2.2 Auteursrecht in bouwdoSSIERS	6
2.3 Persoonsgegevens in bouwdoSSIERS	6
2.4 ‘Gevoelige’ gebouwen	7
3. WET OPEN OVERHEID	8
4. WET HERGEBRUIK OVERHEIDSINFORMATIE	9
5. ARCHIEFWET	10
5.1 Archiefwet 1995	10
5.2 Archiefwet 2021	11
6. AUTEURSWET	12
6.1 Ontbrekende uitzondering	14
7. ALGEMENE VERORDENING GEGEVENSBE SCHERMING	15
7.1 Grondslagen	15
8. RISICOMANAGEMENT	17
9. BESCHERMENDE MAATREGELEN	20
9.1 Niet alle documenten beschikbaar stellen	20
9.2 Niet toegankelijk maken op persoonsnaam	20
9.3 Niet indexeerbaar maken voor (grote) zoekmachines	21
9.4 Op aanvraag link naar documenten toesturen	21
9.5 Pseudonimiseren (maskeren van persoonsgegevens)	21
9.6 Persoonsgegevens matchen met Register Overledenen 1939-heden	22
9.7 Waarschuwing of disclaimer op website of in mail: bezoeker verantwoordelijk	22
9.8 Klachtenmogelijkheid via website, chat, telefoon, Whatsapp	23
9.9 Inlog nodig	23
9.10 Toestemming vragen	24
9.11 Voor bepaalde tijd online (~1950 en eerder)	24
9.12 Niet langer in de handel zijnde werken	24
10. CONCLUSIE	26
Laag risico	26
BIJLAGE 1 – CASUSBESCHRIJVINGEN	27
Regionaal Archief Nijmegen	28
Regionaal Archief Tilburg	29
West-Brabants Archief	31
Streekarchief Gooi en Vechtstreek	33
Stadsarchief Amsterdam	35
Regionaal Archief Rivierenland	37
BIJLAGE 2 – VOORBEELD CATEGORIEËN VAN GEVOELIGE GEBOUWEN	39

1. Introductie

Bouwtekeningen en bouwdoSSIERS beslaan een significant deel van de gemeentelijke archiefcollecties in Nederland. Naast besluiten en vergunningen over gebouwen, zijn van vrijwel alle gebouwen in Nederland bouwtekeningen in de archieven te vinden. Het kunnen raadplegen van deze documenten is van groot belang voor de transparantie en verantwoording van besluitvorming van de overheid, ter controle van de uitvoering van regels rondom gebouwen; voor het renoveren, restaureren of anderzijds aanpassen van gebouwen in ons land en tenslotte voor vele facetten van de geschiedschrijving van Nederland. BouwdoSSIERS worden dan ook veel opgevraagd, zowel door de gemeenten als door burgers.

Al decennialang streeft de archiefsector in Nederland naar een breed publieksbereik, waaronder het zoveel mogelijk digitaal en laagdrempelig aanbieden van veel geraadpleegde archieven. BouwdoSSIERS horen daar zeker bij.

In de praktijk worden bouwdoSSIERS binnen de archiefsector niet uniform aangeboden. Dit is deels afhankelijk van de inrichting van de dienstverlening van een archiefinstelling en/of gemeente. Daarnaast bestaat er onduidelijkheid over de juridische status van deze documenten. In hoeverre mogen zij ter beschikking worden gesteld en dan met name in digitale (of gedigitaliseerde) vorm, ook online? En welke beschermende maatregelen kun je nemen als je de privacy en het auteursrecht in acht neemt, maar de doSSIERS toch digitaal beschikbaar wilt stellen?

Dit kennisproduct gaat in op deze vragen. Het schetst een juridisch kader voor het digitaal delen van dit materiaal vanuit de perspectieven van de Auteurswet, de Archiefwet, de AVG, de WOO en de Wet Hergebruik Overheidsinformatie (WHO) en het geeft de manieren van ter beschikking stellen en mogelijkheden tot raadplegen weer, inclusief voorbeelden van beschermende maatregelen die een erfgoedinstelling zou kunnen toepassen.

Hierbij moet worden bedacht, dat helemaal risicoloos digitaal en/of online ter beschikking stellen van archieven waarop (mogelijk) privacyrecht en/of auteursrecht rust, niet kan. Er is altijd enig risico, ook wanneer er na een risicoanalyse beschermende maatregelen worden genomen. Het alternatief zou zijn: helemaal niet digitaal en zeker niet online aanbieden van de documenten totdat zeker is dat privacyrecht en auteursrecht niet meer gelden. Dat wil zeggen: wachten tot minimaal honderd jaar is verstreken na de geboortedatum van betrokken personen en zeventig jaar na overlijden van de laatstlevende maker.

Voor ons vakgebied, dat staat voor openbaarheid en raadpleegbaarheid van informatie, is dit niet wenselijk. Het belang van laagdrempelige openbaarheid en raadpleegbaarheid van deze doSSIERS weegt op tegen de overblijvende risico's op het terrein van privacy en auteursrecht, nadat zoveel mogelijk beschermende maatregelen zijn genomen.

Uiteraard is het in laatste instantie aan directie en bestuur van elke archiefinstelling om deze belangenafweging te maken en er besluiten over te nemen.

In elk geval is het raadzaam om een risicoanalyse te maken, goed te documenteren welke afwegingen zijn gemaakt en welke beschermende maatregelen zijn genomen. Dan kunnen in geval van klachten en bezwaren de keuzen goed worden beargumenteerd.

In de bijlagen is een aantal casussen beschreven die illustreren hoe de praktijk er uit kan zien. Voor collega archiefinstellingen kan dit hopelijk als voorbeeld en inspiratie dienen. Ook is een lijst opgenomen van gebouwen, waarvan de dossiers wegens de gevoeligheid van de functies van die gebouwen niet openbaar kunnen zijn, in elk geval niet zolang het gebouw die functie heeft.

1. BESCHIKBAARSTELLEN VAN BOUWDOSSIERS

Om een document of dossier uit een archief of collectie digitaal en online beschikbaar te stellen moeten er een aantal stoplichten op groen staan.

1. Het stuk moet openbaar zijn.
2. In geval van persoonsgegevens, moet er een grond zijn om deze gegevens te verwerken.
3. Auteursrechtelijk moet er toestemming of een uitzondering zijn een kopie te maken van het document.

Alleen wanneer deze stoplichten op groen staan, mag het document juridisch gezien gedeeld worden. Hierbij is het belangrijk, dat een kopie beschikbaar stellen op internet gezien wordt als een kopie van dat document onder de auteurswet¹. Ook is het beschikbaar stellen via het internet een verwerking van persoonsgegevens.

In de volgende sectie worden de basisprincipes uitgelegd om te bepalen of deze stoplichten op groen staan voor bouwtekeningen. Daarbij moet ook rekening gehouden worden met welk openbaarheidsregime van toepassing is. De Archiefwet is nog niet van toepassing wanneer een dossier nog bij de archiefvormer ligt en wanneer dit uitgeplaatst is bij de archiefdienst zonder te zijn overgebracht in de zin van de Archiefwet. Voor deze dossiers is de Wet Open Overheid (Woo) en de Wet Hergebruik Overheidsinformatie (Who) van toepassing. Pas na overbrenging, die wordt gemarkeerd door het ondertekenen van de akte van overbrenging, is de Archiefwet van toepassing. Deze wetten worden dan ook in deze volgorde behandeld.

2.1 Archiefmateriaal in bouwdoSSIERS

BouwdoSSIERS bestaan uit meerdere typen documenten. Deze documenten hebben allemaal een eigen beschikbaarheidsregime. Per type document moeten de bovenbeschreven stoplichten op groen staan voordat het document online digitaal en openbaar beschikbaar gesteld kan worden.

In het kader van dit document wordt uitgegaan van de volgende categorieën documenten in een bouwdoSSIERS.

- Aanvraagformulieren
- Besluiten, waaronder adresbeschikkingen
- Vergunningen, waaronder ook Bodemonderzoeken
- Tekeningen en foto's
- Technische tekeningen, waaronder riolering, heipalen, etc.
- Correspondentie, waaronder aanvragen van financiële tegemoetkoming
- Beroep- en bezwaarschriften
- Constructieberekeningen
- Certificaten van kwaliteit, iso-norm (aannemer gebruikte materialen, onderdelen, draagconstructies, etc.)

¹ In de auteurswet wordt dit een 'werk' genoemd.

Verreweg de meeste aanvragen van burgers gaan over bouwtekeningen. De overige stukken, zoals besluiten en aanvraagformulieren, worden in de regel minder opgevraagd.

Let op! In de praktijk zijn bouwdoSSIERS – die in principe gaan over de verlening van een bouwvergunning – soms vermengd met andere zaken, zoals bezwaar en beroep en andere zaken met betrekking tot een pand of locatie. Voordat er wordt gedigitaliseerd, is het zaak de doSSIERS te schonen om te voorkomen dat het gedigitaliseerde archief te veel oneigenlijk materiaal bevat.

2.2 Auteursrecht in bouwdoSSIERS

Alle literaire en artistieke werken vallen onder het auteursrecht. Relevant voor bouwdoSSIERS vallen onder de definitie van literaire en artistieke werken ook teken-, schilder-, bouw- en beeldhouwwerken, lithografieën, graveer- en andere plaatwerken. Maar ook ontwerpen, schetsen en plastische werken, betrekkelijk tot de bouwkunde, de plaatsbeschrijving en tenslotte ook werken van toegepaste kunst en tekeningen en modellen van nijverheid.

Er is toestemming nodig om deze werken te kopiëren en online beschikbaar te stellen, zolang zij niet puur een communicatie van feiten zijn. Denk hierbij aan correspondentie van de overheid, vergunningen, en formulieren. Voor deze typen werken heb je geen toestemming nodig.

Bouwtekeningen zonder auteursrecht – Bouwtekeningen die duidelijk alleen functioneel bepaald zijn, bijvoorbeeld bouwtekeningen die strikt bouwvoorschriften volgen, zijn niet auteursrechtelijk beschermd². Auteursrechtelijke bescherming treedt alleen op wanneer er niet functioneel bepaalde subjectieve trekken voorkomen op de bouwtekeningen. Een schets hoe het bouwwerk er in de ruimte uitziet, of een bouwtekening die geen strikt functionele procedure volgt, zijn auteursrechtelijk beschermd. Daarentegen zullen bouwtekeningen die door beleid zijn geïnstrueerd, zoals de grootte, vorm en uiterlijk van een toegestane dakkapel, geen auteursrecht hebben.

2.3 Persoonsgegevens in bouwdoSSIERS

De volgende persoonsgegevens kunnen in bouwdoSSIERS voorkomen. Deze lijst is niet uitputtend.

In de aanvragen en vergunningen – Voor- en achternaam, adres, telefoonnummer, mailadres, BSN³, soms rekeningnummer, soms gegevens over financiële situatie (bij aanvragen voor financiële tegemoetkoming). Het BSN en gegevens over iemands financiële situatie en rekeningnummer zijn gevoelig, wel speelt mee hoe oud de laatste typen gegevens zijn. Idealiter worden deze gegevens geschoond uit een bouwdoSSIER, dat louter over de vergunningverlening hoort te gaan.

Op de tekeningen – Naam en adres van architect, handtekeningen. Deze zijn in het algemeen niet gevoelig.

In overige stukken – Bezwaarschriften met soms persoonlijke beschrijvingen en details. Dit kan gevoelige informatie bevatten.

² Spoor J.H., Verkade D.W.F., Visser D.J.G. (2019). Auteursrecht (vierde druk). Wolters Kluwer. §3.31

³ Het BSN werd in november 2007 ingevoerd, formulier voor die datum zal zeer waarschijnlijk geen BSN bevatten. De voorganger, het SOFI-nummer, werd in de regel niet bij bouwdoSSIERS gebruikt.

2.4 'Gevoelige' gebouwen

Elke gemeente hanteert een lijst met gebouwen die vanwege hun functie om uiteenlopende redenen 'gevoelig' zijn en waarvan het dossier niet zonder meer openbaar mag zijn. Desgewenst kan de beperking op de openbaarheid van dit type dossiers worden verlengd op basis van de Archiefwet 1995 artikel 15 lid 4. In de nieuwe Archiefwet 2021 is die mogelijkheid voortgezet, in het wetsontwerp is dat artikel 7.4 onder 4. Voorbeelden hiervan zijn gebouwen van de openbare macht, gebouwen met kwetsbare inwoners of goederen.

In de bijlage van dit stuk is een lijst opgenomen als 'groeidocument'. Niet elke functie komt voor in elke gemeente en de plaatselijke situatie kan afwijken.

3. WET OPEN OVERHEID

De Wet Open overheid (WOO) regelt de actieve en passieve openbaarmaking van overheidsinformatie. De WOO geldt voor informatie in archieven vóór overbrenging naar een archiefbewaarplaats, de Archiefwet geldt voor de informatie na overbrenging. Het openbaarheidsregime wisselt van de WOO naar dat van de Archiefwet op het moment van ondertekening van de akte van overbrenging. De WOO moet ook in acht genomen worden bij het eigen materiaal van een archiefbewaarplaats en bij uitgeplaatst materiaal dat (nog) niet is overgebracht met een akte van overbrenging.

Op grond van de WOO publiceert de overheid actief informatie, en stelt informatie beschikbaar op verzoek van 'een ieder'. De overheid gaat hierbij uit van het algemeen belang van openbaarheid van publieke informatie voor de democratische samenleving⁴.

Informatie wordt dus in principe direct openbaar – Op dit principiële openbaarheidsregime van de WOO zijn er wel uitzonderingen mogelijk, afhankelijk van de aard van de informatie. De wet definieert er in totaal 16: vijf uitzonderingen⁵ gelden zonder meer, negen uitzonderingen⁶ kunnen na belangenafweging toegepast worden en er bestaan drie 'uitzonderlijke uitzonderingen'⁷.

Uitzonderingsgronden gebaseerd op privacy – De WOO kent twee uitzonderingsbepalingen als het gaat om de privacy: een absolute uitzondering voor bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens en identificatienummers zoals het BSN én een mogelijkheid om een uitzondering te maken op grond van 'bescherming van de persoonlijke levenssfeer'. Dat laatste betekent dat er een afweging van belangen plaatsvindt.

Uitzonderingsgronden gebaseerd op veiligheid – De WOO kent ook twee uitzonderingsgronden die gebruikt kunnen worden voor het niet openbaar maken van bouwdoSSIERS gebaseerd op een veiligheidsargument. De eerste is de veiligheid van de staat, denk aan een vliegbasis, gasinstallatie, etc. Deze informatie is zonder meer niet openbaar. Bij informatie die gevoelig is rondom de beveiliging van personen en bedrijven en het voorkomen van sabotage kan na een belangenafweging gekozen worden om deze niet openbaar te maken.

Niet openbaar onder de WOO betekent: voor iedereen gesloten!

⁴ Artikel 2.5 van de Wet Open Overheid

⁵ Artikel 5.1 lid 1 van de Wet Open Overheid

⁶ Artikel 5.1 lid 2 van de Wet Open Overheid

⁷ Artikel 5.1 lid 4-6 van de Wet Open Overheid

4. WET HERGEBRUIK OVERHEIDSINFORMATIE

De Wet Hergebruik Overheidsinformatie (WHO) is bedoeld om het hergebruik van overheidsinformatie te stimuleren. Op grond van de wet kan iedereen een verzoek voor hergebruik van overheidsinformatie doen, zonder het doel van zijn verzoek te hoeven noemen. Dit kan bij alle instellingen die een publieke taak hebben, en is daarmee niet beperkt tot bestuursorganen.

In principe stelt de organisatie de informatie beschikbaar na een verzoek, een weigering mag alleen volgens enkele uitzonderingen die in de WHO worden opgesomd. Het kan gaan om informatie in alle mogelijke vormen, niet alleen papieren en digitale documenten, maar ook geluids-, beeld- of audiovisuele informatie.

De WHO geeft een juridische grond waarmee niet overgebracht materiaal en stukken uit het archief van het archief opgevraagd kunnen worden. Dit zal in de praktijk maar in beperkte mate voorkomen. Ook hier zijn in het kader van bouwdoSSIERS enkele relevante uitzonderingen:

Niet openbare informatie – Een verzoek tot hergebruik van overheidsinformatie mag worden afgewezen wanneer het gevraagde niet openbare informatie bevat op grond van een wet, zoals de WOO en Archiefwet. (De Auteurswet kent geen openbaarheidsbepalingen).

Andere is rechthebbende – Een verzoek kan ook afgewezen worden wanneer een andere organisatie de rechthebbende is van informatie op grond van Auteurswet, Databankenwet en Wet naburige rechten.

Informatie bij culturele instellingen, niet zijnde bibliotheken en musea – De WHO is niet rechtstreeks van toepassing op archieven. Wel verwijst de archiefwet terug naar de WHO.

Persoonsgegevens – Wanneer de informatie persoonsgegevens bevat waarbij hergebruik onverenigbaar is met oorspronkelijke doel, dan mogen deze ook niet gedeeld worden. Ergo: het is altijd oppassen met ter beschikking stellen van bouwdoSSIERS en ander materiaal waar persoonsgegevens van (mogelijk) levende personen in voorkomen.

5. ARCHIEFWET

De Archiefwet is van toepassing op archieven die door de overheid worden opgemaakt, ontvangen en beheerd, al dan niet overgebracht naar een archiefbewaarplaats, en op archieven en collecties van particulieren zoals architectenbureaus, die in een archiefbewaarplaats zijn opgenomen.

Bij overbrenging van archief naar een bewaarplaats wordt in overleg met de archiefvormer, in dit geval meestal de gemeente, de openbaarheid bepaald. Een dossier is in principe openbaar, tenzij door de partijen een openbaarheidsbeperking aan het bescheiden meegegeven wordt. Hierbij wordt altijd het advies van de archivaris ingewonnen.

Inzien beperkt openbare archiefbescheiden – Beperkt openbaar onder zowel de huidige als de nieuwe Archiefwet betekent niet dat het dossier voor iedereen achter slot en grendel staat. Toegang tot een beperkt openbaar dossier of document blijft mogelijk na verzoek van een belanghebbende, met toestemming van de bestuurlijk verantwoordelijke. In de praktijk is meestal de archivaris daarvoor gemandateerd.

Openbaarheidsbeperkingen op particuliere archieven – Bij schenkingen of bruikleen- of bewaargevingen door particulieren worden onderlinge afspraken gemaakt met de archiefdienst over openbaarheid en eventuele beperkingen daarop. Voor het inzien van particuliere beperkt openbare archieven in een bewaarplaats is soms toestemming van de bruikleen/bewaargever of schenker nodig. Dit gebeurt zoveel mogelijk conform de Archiefwet, maar is vrijer onderhandelbaar dan bij overheidsarchief⁸.

5.1 Archiefwet 1995

Voor overheidsarchief geldt onder de huidige Archiefwet 1995 dat archiefbescheiden openbaar is na 20 jaar. Beperkingen op deze openbaarheid zijn maximaal 75 jaar na overbrenging, verlenging is mogelijk na beslissing door de minister of, in geval van gemeenten, door gedeputeerde staten.

Beperkingen op de openbaarheid zijn onder de huidige Archiefwet mogelijk om vier redenen⁹:

staatsbelang – kan spelen bij sommige gebouwen of terreinen

onevenredige bevoor/benadeling – denk aan octrooien of bedrijfsgeheimen, info over beveiliging

bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens – Archieven met bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens mogen worden verwerkt in de zin van de AVG¹⁰ als het gaat om handelingen als vervanging, overbrenging en opneming in een bewaarplaats, maar ze mogen niet ter raadpleging of gebruik beschikbaar worden gesteld. Bedenk wel, dat dit gaat om gegevens van levende personen!

⁸ Zie de KIA sectie AVG over [Particuliere archieven](#)

⁹ Artikel 15 Archiefwet 1995

¹⁰ Artikel 2A Archiefwet 1995, sluit aan op de Uitvoeringswet AVG

bescherming van de persoonlijke levenssfeer – in praktijk beperkt tot levenssfeer van levende personen, een mogelijkheid om archieven beperkt openbaar te stellen op grond van ‘bescherming van de persoonlijke levenssfeer’ is breder maar ook vager begrip dan bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens.

5.2 Archiefwet 2021

Onder de nieuwe Archiefwet 2021, volgens het huidige wetsvoorstel, worden archiefbescheiden openbaar na 10 jaar, een verkorting van 10 jaar ten opzichte van de huidige situatie.

Er worden ook meer en specifieke beperkingen op de openbaarheid mogelijk. Deze worden gelijkgetrokken met de WOO. Waarbij één beperking in vergelijking met de WOO achterwege gelaten wordt, namelijk het belang dat iemand als eerste informatie krijgt voordat anderen dat krijgen. Van de overige 15 gronden zijn er weer vijf gronden die zonder meer kunnen gelden, negen gronden die na een belangenafweging toegepast kunnen worden en er zijn twee ‘uitzonderlijke uitzonderingen’¹¹.

Voor bouwdoossiers zal gelden – net zoals vermeld in dit sectie over de WOO – dat onder de nieuwe Archiefwet openbaarheidsbeperkingen vooral gebaseerd zullen zijn op de privacy en op veiligheidsoverwegingen, zowel veiligheid van de staat als beveiliging van gebouwen en personen en het voorkómen van sabotage.

Tijdelijkheid van beperkingen op de openbaarheid – Het wetsvoorstel Archiefwet 2021 voert verschillende maximale termijnen in voor beperkte openbaarheid:

- 110 jaar voor archieven met bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens en identificatienummers zoals het Burgerservicenummer (BSN) én op grond van ‘eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer’. Dit zijn dus gronden om een document of documenten beperkt openbaar te stellen. Het BSN komt overigens niet vóór 2007 voor in bouwdoossiers.
- 75 jaar voor archieven die ‘eenheid van de Kroon’ en ‘veiligheid van de Staat’ en/of de ‘betrekkingen met het buitenland’ kunnen schaden
- 20 jaar voor de overige uitzonderingsbepalingen. (relatieve uitzonderingsgronden, ouder dan 5 jaar niet meer van toepassing)

In bijzondere gevallen kunnen, net zoals in de huidige Archiefwet, met instemming van de minister of gedeputeerde staten de termijnen worden verlengd.

¹¹ Artikel 7.2 van het wetsvoorstel Archiefwet 2021

6. AUTEURSWET

Het auteursrecht is een uitsluitend recht van de rechthebbende. Een rechthebbende mag anderen uitsluiten van onder andere het maken van kopieën van een auteursrechtelijk beschermd document waar zij de rechthebbende van is. Zonder deze toestemming mag je in principe geen kopie maken van het auteursrechtelijk beschermd werk.

Niet alle kopieën worden echter voor dezelfde doeleinden gemaakt. Voor sommige doeleinden worden uitzonderingen gemaakt. Wanneer een uitzondering van toepassing is, heb je geen toestemming nodig van de rechthebbende.

Voor de erfgoedsector vallen hier onder anderen onder het maken van een conserveringskopie, op studiezaal tonen en een kopie maken voor privéstudie.

Uitzondering – Het maken van een conserveringskopie¹² – Een erfgoedinstantie mag altijd een conserveringskopie maken zolang het doel het behoud van het document is en de reproductie daarvoor noodzakelijk is. Deze drempel is vrij laag. Het argument dat door het digitaliseren het document niet meer fysiek geraadpleegd hoeft te worden is al voldoende om het behoud van het document te verbeteren. Het maken van conserveringskopieën kan niet tegengehouden worden door rechthebbenden.

Uitzondering – Het materiaal op studiezaal aanbieden¹³ – Bouwdossiers mogen op studiezaal beschikbaar gesteld worden op de studiezaal of binnen het netwerk van de instellingen, zolang dit is aan individuele gebruikers voor onderzoek of privéstudie. Let op, het kan zijn dat in schenkingsovereenkomsten deze mogelijkheid wordt voorbehouden.

Uitzondering – Privéstudie¹⁴ – Natuurlijke personen¹⁵ mogen enkele kopieën maken van bouwtekeningen om deze te gebruiken voor eigen oefening of studie. Zij mogen deze dan vervolgens niet meer aan derden verstrekken. Voor bouwdossiers bestaan er op deze algemene uitzondering enkele speciale regels. Zo moeten de reproducties van teken-, schilder-, bouw- en beeldhouwwerken, lithografieën, graveer- en andere plaatwerken een duidelijk verschil tonen in vergelijking met het oorspronkelijke werk. Bijvoorbeeld door aanpassing van haar grootte of door de werkwijze waarmee de reproductie vervaardigd is. Ofwel de reproductie moet te onderscheiden zijn van het origineel. Een digitale kopie zal dan al een andere werkwijze kunnen vertegenwoordigen ten opzichte van het papieren origineel.

Nabouwen van bouwwerken – Je mag geen kopie maken van bouwtekeningen met het doel het nabouwen van deze bouwwerken¹⁶. Deze verantwoordelijkheid ligt natuurlijk niet bij de erfgoedinstantie, maar bij de gebruiker. Deze moet toestemming hebben om bijvoorbeeld in zijn

¹² Artikel 16n van de Auteurswet

¹³ Artikel 15h van de Auteurswet

¹⁴ Artikel 16b van de Auteurswet

¹⁵ Een 'Natuurlijk persoon' is jargon voor een persoon, niet zijnde een rechtspersoon.

¹⁶ Artikel 16b lid 5 van de Auteurswet

achtertuin een kopie te maken van de Erasmusbrug en daarvoor de bouwtekeningen gebruiken, of bouwtekeningen van een door hem mooie woning gebruiken om zijn eigen huis te bouwen.

Op internet tonen – Geen van de uitzonderingen op het auteursrecht biedt de mogelijkheid om documenten online te tonen, zonder dat daarvoor toestemming nodig is van de rechthebbende. Ofwel, wanneer de bouwtekening niet alleen puur functioneel van aard is, is toestemming nodig. Onder puur functioneel van aard worden die tekeningen bedoeld die zo gedicteerd zijn door regels dat de tekenaar er niet zijn eigen stempel op heeft kunnen drukken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een tekening waarbij een dakraam in een bestaand dak toegevoegd wordt. Of tekeningen van eenvormige woningen in een nieuwbouwwijk.

Collectief beheer – Daarnaast is Pictoright een collectieve beheersorganisatie die ook rechten vertegenwoordigt van architecten. Zij mogen toestemming geven voor hergebruik van visuele werken van deze leden. Voordat je bouwdoSSIERS/tekeningen van architecten die lid zijn van Pictoright online plaatst, is het aan te raden eerst contact op te nemen met de organisatie of architect.

Volgens Wikidata zijn er 105 architecten geregistreerd bij Pictoright¹⁷, waarvan er 12 het Nederlands burgerschap hebben¹⁸. Dit zijn de onderstaande architecten volgens Wikidata:

- Ernst Leyden
- Gerrit Rietveld
- Hans van der Laan
- J.E.D. Bijlsma
- Jacobus Oud
- Jan Rietveld
- Piet Zwart
- Reindert Wepko van de Wint
- Rem Koolhaas
- Sybold van Ravesteyn
- Thijs Asselbergs

Daarnaast zijn er volgens Wikidata drie architectenbureaus aangesloten bij Pictoright¹⁹:

- Neutelings Riedijk Architects
- UNStudio
- Kapriool Architecten

Wie is aansprakelijk? – De vuistregel is dat de degene die de handeling verricht, aansprakelijk is. Dat wil zeggen dat wanneer de erfgoedinstelling een kopie maakt en deze online zet dat de erfgoedinstelling aansprakelijk is. De erfgoedinstelling is niet aansprakelijk voor enige later gebruik door de gebruiker. De gebruiker is zelf verantwoordelijk voor wat zij met het materiaal doen. De erfgoedinstelling kan dit bijvoorbeeld in zijn communicatie naar de gebruiker opnemen, zoals het Regionaal Archief Zutphen dit doet:

“[...] ten aanzien van schetsen, foto's en bouwtekeningen dat zij auteursrechtelijk zijn beschermd. Publicatie ervan zonder toestemming van de rechthebbende is niet toegestaan (Auteurswet art 1).

¹⁷ Zie <https://w.wiki/8B6C>

¹⁸ Zie <https://w.wiki/8B6G>

¹⁹ Zie <https://w.wiki/8Fo3>

Voor het ter beschikking stellen van tekeningen uit een vergunningsdossier geldt een uitzondering. De gemeente (of het archief) mag op grond van Auteurswet artikel 16b in opdracht van natuurlijke personen een kopie verstrekken voor eigen gebruik. Deze regeling voor privé-kopieën geldt nadrukkelijk niet voor het nabouwen van bouwwerken (art 16 lid 7). Dit betekent dat een bouwwerk niet voor eigen gebruik nagebouwd mag worden zonder toestemming van de rechthebbende.”

6.1 Ontbrekende uitzondering

In de Europese Unie kennen we een beperkte lijst met – deels optionele – toegestane uitzonderingen op het auteursrecht. Nederland heeft een groot deel van deze uitzonderingen gepubliceerd. Eén van de uitzonderingen die niet geïmplementeerd is, maar wel relevant kan zijn voor bouwdoSSIERS is Artikel 5.3(m) van de Informatiesamenleving richtlijn (InfoSoc 2001/29/EG)²⁰:

“De lidstaten kunnen beperkingen of restricties op [het reproductierecht en mededelingsrecht] stellen ten aanzien van [...] het gebruik van een artistiek werk [document] in de vorm van een gebouw of een tekening of plan van een gebouw met het oog op de wederopbouw van het gebouw”²¹

De ministeries van OCW en J&V zouden deze uitzondering uit deze richtlijn kunnen implementeren om zo het maken van kopieën van bouwtekeningen meer juridische zekerheid te geven.

²⁰ Zie Richtlijn 2001/29/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2001 betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32001L0029>

²¹ Artikel 5.3(m), Richtlijn 2001/29/EG

7. ALGEMENE VERORDENING GEGEVENSBESCHERMING

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) gaat over verwerkingen van persoonsgegevens. Persoonsgegevens zijn alle gegevens en combinaties van gegevens die (indirect) herleidbaar zijn naar levende personen. Vrijwel alle handelingen die je met deze gegevens verricht zijn verwerkingen, waaronder ook vernietigen en online plaatsen van deze gegevens. De persoon of organisatie die het doel van een bewerking bepaalt en er de middelen voor beschikbaar stelt, is verwerkingsverantwoordelijk. Op de verwerkingsverantwoordelijke rusten verplichtingen zoals het treffen van ‘passende maatregelen’ om de privacy te beschermen bij het verwerken van persoonsgegevens.

Twee belangrijke principes uit de AVG zijn doelbinding en minimale gegevensverwerking of gegevensminimalisatie²².

Doelbinding – Doelbinding betekent dat persoonsgegevens precies zo lang bewaren als nodig is voor dat doel en niet weer voor een ander doel gebruiken. De AVG stelt wel, dat archivering in het algemeen belang, historisch en wetenschappelijk onderzoek en statistiek legitieme redenen zijn om (archieven met) persoonsgegevens langer te bewaren dan strikt voor dat doel noodzakelijk. Bouwdossiers mogen dus om die redenen langer bewaard worden dan nodig om de bouwvergunning te verlenen.

Gegevensminimalisatie – Bij gegevensminimalisatie verwerk je niet meer persoonsgegevens dan nodig is voor het doel van die verwerking. In het geval van bouwdossiers betekent dat: geen persoonsgegevens verwerken die je voor het verlenen van een bouwvergunning niet nodig hebt. Dit moet natuurlijk vooral gebeuren bij de archiefvormer, maar kan ook in de latere fase nog een rol spelen, bijvoorbeeld bij verwijderingsverzoeken op grond van de AVG. Als er teveel persoonsgegevens zijn verwerkt, kan het zijn dat die na verzoek van de betrokkene verwijderd moeten worden. Het is ook aan te bevelen om bouwdossiers te schonen van andere zaken die daar onterecht in zijn bewaard, zoals bezwaar en beroep, voordat ze gedigitaliseerd worden.

7.1 Grondslagen

Voor een verwerking van persoonsgegevens is een grondslag nodig. Dus zeker ook voor de (online) beschikbaarstelling van dossiers met persoonsgegevens²³.

Grondslag ‘wettelijke verplichting’ – Als het gaat om de verwerking: aanmaken en beheren van bouwdossiers is de grondslag ‘wettelijke verplichting’. De overheid is gehouden bepaalde taken op grond van het omgevingsrecht uit te voeren en dit te documenteren, vervolgens de documenten te selecteren, over te brengen en te bewaren op grond van de Archiefwet. Dezelfde grondslag geldt ook voor het openbaar stellen van de dossiers, hetgeen verplicht is onder WOO en Archiefwet, uitzonderingen daargelaten. Als het gaat om de verwerking ‘online beschikbaar stellen van bouwtekeningen en -dossiers’, is de AVG-grondslag wat minder eenduidig. De Archiefwet heeft het over openbaar en raadpleegbaar stellen, niet in welke vorm dat moet²⁴, dus ‘wettelijke verplichting’ onder

²² AVG artikel 5.1 onder b en c

²³ AVG artikel 6

²⁴ De WOO gaat in artikel 2.4 wel uit van digitale beschikbaarstelling

de Archiefwet is hier niet de enige grondslag voor online plaatsen. Zeker niet als de dossiers ook fysiek zijn te raadplegen. Daarnaast geldt dus een tweede grondslag:

Grondslag ‘taak van algemeen belang’ – Het publiek heeft groot belang bij het zo laagdrempelig mogelijk aanbieden van overheidsinformatie en zeker in het geval van de veel geraadpleegde bouwtekeningen en -dossiers. Een tweede grondslag naast ‘wettelijke taak’ voor het (online) beschikbaar bestellen van bouwdoossiers is dan ook ‘taak van algemeen belang’.

Grondslagen voor de gebruiker – Vervolgens heeft de gebruiker van het archief weer eigen gronden nodig voor eventuele verdere verwerking, en is deze daar ook verwerkingsverantwoordelijk voor. De grondslag kan bijvoorbeeld zijn: historisch en wetenschappelijk onderzoek. Alleen als de verwerking bedoeld is voor zuiver ‘persoonlijke of huishoudelijke activiteiten van een natuurlijk persoon’, waaronder bijvoorbeeld een persoonlijke kopie maken van een bouwtekening en deze thuis bewaren, valt dit niet onder de AVG²⁵.

Passende maatregelen – Volgens de AVG is het voor het verwerken van persoonsgegevens omwille van ‘archivering in het algemeen belang, wetenschappelijk of historisch onderzoek of statistiek’ nodig om ‘passende maatregelen’ te treffen om de privacy te beschermen. In het geval van bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens zelfs ‘passende en specifieke maatregelen²⁶’. Deze moeten bestaan uit ‘technische en organisatorische maatregelen om de inachtneming van het beginsel van minimale gegevensverwerking te garanderen.’ Dit is niet verder uitgewerkt in AVG noch in regelgeving. In de beschrijvingen van beschermende maatregelen in hoofdstuk 10 worden mogelijke passende maatregelen die ook rekening houden met het auteursrecht verder uitgewerkt.

Zie voor toepassing van de AVG bij archiefinstellingen ook: [Veelgestelde vragen over de AVG · Kennisplatform Informatierecht · KIA](#)

²⁵ AVG artikel 2.2 onder c

²⁶ AVG artikel 6.1 onder c en e; artikel 10.2 onder j, artikel 810.1

8. RISICOMANAGEMENT

Met het publiceren van bouwtekening of andere complexe archiefstukken zal het voorkomen dat er te weinig informatie is om gebaseerd op deze wetten een beoordeling te maken of deze documenten online kunnen staan.

Bij risicomanagement hoort een risicoanalyse. Voor het online beschikbaar stellen van bouwtekeningen weeg je de belangen van openbaarheid en goede dienstverlening met betrekking tot de bouwdoSSIERS af tegen de belangen van bescherming van persoonsgegevens en auteursrecht anderzijds. Het kan dan zijn dat je een zeker risico wilt lopen om de maatschappelijke belangen te bewerkstelligen. Het bepalen van de mate van deze risicobereidheid ligt bij elke erfgoedinstelling zelf.

Kans \ Impact	Onbeduidend	Klein	Gematigd	Groot	Catastrofaal
Zeer waarschijnlijk	Laag-Middelmatig	Middelmatig	Middelmatig-Hoog	Hoog	Hoog
Waarschijnlijk	Laag-Middelmatig	Laag-Middelmatig	Middelmatig	Middelmatig-Hoog	Hoog
Mogelijk	Laag	Laag-Middelmatig	Middelmatig	Middelmatig-Hoog	Middelmatig-Hoog
Onwaarschijnlijk	Laag	Laag-Middelmatig	Laag-Middelmatig	Middelmatig	Middelmatig-Hoog
Zeer onwaarschijnlijk	Laag	Laag	Laag-Middelmatig	Middelmatig	Middelmatig

Figuur. Voorbeeld van een risicomatrix

Om grip te krijgen op deze risico's kan gebruikgemaakt worden van een risicomatrix. Hierbij wordt de kans op negatieve gevolgen gecombineerd met de impact van negatieve gevolgen. Deze combinatie geeft een laag, middelmatig of hoog risico. Iets wat een lage impact heeft, maar vrijwel zeker voor zal komen afgewogen worden tegen een zeer onwaarschijnlijk voorkomt, maar wel een grote impact kan hebben.

Hieronder is de impact kort beschreven van een claim gebaseerd op inbreuk op het auteursrecht en een klacht of boete vanuit de AVG.

Kans auteursrecht – Uit de casus blijkt dat het zeer onwaarschijnlijk is dat een rechthebbende zich meldt en dat een bouwtekening offline gehaald moet worden. Deze kans wordt waarschijnlijker wanneer het gaat om bekende architectenbureaus en leden van Pictoright.

De kans is ook afhankelijk van de gekozen beschermende maatregelen en de aard van het materiaal. Het komt tegenwoordig vaak voor dat digital born materiaal automatisch gecontroleerd wordt door partijen die het auteursrecht handhaven. Deze partijen vergelijken automatisch alle afbeeldingen

binnen een beeldbank met beschermd repertoire en sturen dan ook automatisch claims. Als deze beelden achter een inlog of pas na aanvraag beschikbaar zijn, dan is die controle niet mogelijk.

Impact Auteursrecht – Wanneer je inbreuk maakt op het auteursrecht kan de rechthebbende een vergoeding vragen voor jouw inbreuk. Deze vergoedingen kunnen snel oplopen. Voor foto's is het niet ongewoon om een claim te ontvangen van meerdere honderden euro's.

Rechtszaak Auteursrecht – Je kan een dergelijke claim aanvechten bij de rechter, en dat is vaak maar deels succesvol. De Nederlandse rechter kent namelijk geen boetes toe, maar veroordeelt de inbreukmakende partij tot het betalen van de daadwerkelijk geleden economische schade. Dit is voor erfgoedmateriaal regelmatig lager dan het geclaimde materiaal. Wat deze voor bouwtekeningen in bouwdoSSIERS betekent moet nog blijken. Duidelijk is wel dat deze schadevergoeding bij geen economische schade nihil kan zijn²⁷, maar de rechter bevestigt ook dat voor sommige inbreuken de schadevergoeding meerdere honderden euro's kan zijn²⁸.

Op dat moment heeft er wel inbreuk plaatsgevonden, en dat betekent voor een Nederlandse rechter vaak dat je veroordeeld wordt tot het betalen van de proceskosten en de kosten van advocaat van de tegenpartij. Deze laatste kosten lopen in de duizenden euro's.

Kans AVG – In de Nederlandse archiefsector is het sinds de invoering van de AVG slechts één keer gebeurd, dat een betrokkene een klacht ingediend heeft bij de Autoriteit Persoonsgegevens over het online staan van zijn bijzondere persoonsgegevens. Dit heeft geen gevolgen gehad voor de archiefdienst omdat die het gewraakte document direct offline heeft gehaald. Sinds de invoering van de AVG zijn er nog geen civiele rechtszaken in Nederland gevoerd over het online staan van historisch archief met persoonsgegevens. De kans op een inbreuk op de AVG met gevolgen voor de archiefdienst wordt als laag ingeschat.

Impact AVG – Wanneer je bijzondere of gevoelige persoonsgegevens openbaar maakt - fysiek of online - kun je ondanks alle beschermende maatregelen toch een klacht krijgen van de betrokkene(n). Het is aan te raden daarvoor een goede procedure en goede voorzieningen te hebben. De ervaring leert, dat als de betreffende informatie snel offline gehaald of beperkt openbaar gesteld wordt, de meeste klagers tevreden zijn.

Boete Autoriteit Persoonsgegevens – Ook gebeurt het, dat na een discussie met de klager het materiaal toch weer online gezet kan worden. Mocht de betrokkene toch niet tevreden zijn, dan kan deze een klacht indienen bij de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). De AP zal onderzoeken of de instelling een risicoanalyse heeft gemaakt en/of beschermende maatregelen heeft genomen. Ook speelt mee of het item inmiddels offline gehaald of beperkt openbaar gesteld is. Wanneer maatregelen zijn genomen zal het oordeel milder uitvallen. In laatste instantie kan mogelijk een boete volgen.²⁹

Rechtszaak AVG – Klagers kunnen stellen dat zij schade lijden en naar de rechter stappen. Dan kan er een civiele zaak worden aangespannen. Rechtbanken zullen eenzelfde soort informatie inwinnen als de

²⁷ Zie [ECLI:NL:RBAMS:2015:3231](#)

²⁸ Zie [ECLI:NL:RBMNE:2020:2793](#)

²⁹ Zie Boetebeleidsregels Autoriteit Persoonsgegevens 2019, [Boetebeleidsregels Autoriteit Persoonsgegevens 2019 - BWBR0041994](#)

AP, maar meer dan de toezichthouder zal de rechter een afweging maken tussen de privacy en het maatschappelijk belang van (online) openbaarheid van het betreffende archief. Dit kan in het uiterste geval leiden tot een uitspraak, waarbij de erfgoedinstelling een schadevergoeding moet betalen aan de betrokkene en de betreffende informatie offline moet halen of laten.

Voordeel van een rechtsgang is, dat die de nodige jurisprudentie zal opleveren. Dit zal duidelijkheid scheppen voor zowel de erfgoedwereld, waaronder het archiefwezen, als de archiefgebruikers.

Bij afspraken over offline halen of beperkt openbaar stellen is het altijd aan te bevelen, daarin op te nemen wanneer het document of dossier wél weer online gezet dan wel volledig openbaar kan worden.

De kans dat een betrokkene klaagt, en vooral het risico op een klacht bij de AP of een rechtszaak, is laag.

9. BESCHERMENDE MAATREGELEN

Verschillende erfgoedinstellingen maken gebruik van verschillende strategieën om het risico in te perken bij het openbaar beschikbaar stellen van bouwtekeningen of -dossiers. Wanneer een instelling ervoor kiest ze in zijn geheel online beschikbaar te stellen, wordt soms de keus gemaakt om deze wel of niet fulltext doorzoekbaar te maken. Documenten worden ook op aanvraag of in een portaal aangeboden, of alleen digitaal binnen de studiezaal.

Hierbij gebruiken alle instellingen diverse beschermende maatregelen. Deze maatregelen kunnen genomen worden ter bescherming van de privacy én ter voorkoming van inbreuken op het auteursrecht, met als uitgangspunt dat bouwdoossiers digitaal beschikbaar worden gemaakt. In de praktijk blijkt vooral een combinatie van verschillende maatregelen effectief. Het is aan de erfgoedinstelling om te kiezen of, en welke maatregelen ingezet worden. Daarbij is het aan te raden, uit te gaan van een risicoanalyse en de gemaakte keuzes goed te documenteren.

9.1 Niet alle documenten beschikbaar stellen

Stel bij het online plaatsen van bouwdoossiers niet alle documenten beschikbaar. De meeste interesse is toch in de bouwtekeningen, niet in de aanvraag, de formulieren of de correspondentie. Hiermee wordt vooral de kans op onrechtmatige verwerking van persoonsgegevens verlaagd.

Voordeel: de kans dat er onbedoeld te veel persoonsgegevens gedeeld of inzichtelijk worden, wordt significant verlaagd.

Nadeel: Additionele handmatige procedures moeten ontwikkeld worden om het gehele dossier inzichtelijk te maken voor een gebruiker wanneer deze wel het hele dossier wil inzien. Dit kan een additionele administratieve last veroorzaken.

9.2 Niet toegankelijk maken op persoonsnaam

Stel bij het online zetten van bouwdoossiers geen metadata of indexen op persoonsnamen beschikbaar, zoals die van de aanvrager van de bouwvergunning of van de architect. Doordat ze niet vindbaar zijn, is de impact van eventuele beschikbaarstelling van persoonsgegevens kleiner. Deze toegankelijkheid kan natuurlijk wel voor de medewerker beschikbaar gemaakt worden, zodat zij voor legitieme verzoeken alsnog op deze informatie kunnen zoeken.

Voordelen: Dit maakt een persoonsgegeven moeilijk vindbaar, alleen als iemand al weet waar hij/zij moet zoeken kan de persoonsgegevens gevonden worden. In het geval van bouwdoossiers zal de gebruiker dan al moeten weten op welk adres de gezochte persoon verbonden was.

Nadelen: Het persoonsgegeven wordt niet helemaal onvindbaar. Wanneer een bezoeker bijvoorbeeld via de algemene toegang wel een scan van een document vindt waar dat gegeven in voorkomt, zal hij het toch kunnen lezen.

9.3 Niet-indexeerbaar maken voor (grote) zoekmachines

Via bepaalde technieken kun je namen of begrippen filteren en in zoekindexen dergelijke namen en begrippen uitsluiten zodat zij onvindbaar worden voor zoekmachines. Er zijn verschillende gradaties mogelijk: onvindbaar via algemene zoekmachines, of ook onvindbaar, althans via dat bepaalde zoekwoord, op de eigen website van de instelling.

Voordelen: Via deze technieken kunnen documenten met gevoelige persoonsgegevens onvindbaar worden gemaakt voor het grote publiek en zelfs voor de eigen gebruikers van de website van de erfgoedinstelling.

Nadelen: Het gevoelige gegeven wordt niet helemaal onvindbaar. Wanneer een bezoeker bijvoorbeeld via de algemene toegang wel een scan van een document vindt waar dat gegeven in voorkomt, zal hij het toch kunnen lezen. Ook kan een bezoeker de inhoud van een website ‘scrapen’ en verder verspreiden, overigens valt dat dan onder diens eigen verantwoordelijkheid. Bij alle geautomatiseerde processen is er overigens altijd een foutmarge.

9.4 Op aanvraag link naar documenten toesturen

Zet de documenten niet online beschikbaar, maar laat de gebruiker een link aanvragen naar een specifiek document of dossier. Met goede informatie aan de aanvrager kan je hiermee ook gebruik maken van de auteursrechtelijke uitzondering op privéstudie.

Voordeel: Documenten met gevoelige gegevens worden niet breed openbaar. De verspreiding van de informatie en ontwerpen blijft hierdoor beperkt. Door gebruik te maken van de auteursrechtelijke uitzondering op privéstudie verlaag je aanzienlijk de kans op auteursrechtelijke inbreuk.

Nadeel: Eventueel misbruik van gevoelige gegevens wordt niet helemaal uitgesloten, ook de aanvrager kan mogelijk misbruik maken. Gebruikers kunnen daarnaast ook zelf auteursrechtelijke inbreuk maken door het materiaal zelf weer verder te verspreiden.

9.5 Pseudonimiseren (maskeren van persoonsgegevens)

Pseudonimiseren is het maken van een (raadpleeg)kopie waarbij de persoonsgegevens onherkenbaar zijn gemaakt, waarbij in het origineel de persoonsgegevens intact blijven. Pseudonimiseren kan bijvoorbeeld door persoonsgegevens te versleutelen.

Het is belangrijk ervoor te zorgen dat het verwijderde gegeven niet uit de context kan worden opgemaakt en dat slechts enkele personen over de sleutel beschikken. Ook is het zaak alert te zijn op een mogelijke hack van de sleutel, waardoor een gebruiker de persoonsgegevens weer tevoorschijn kan halen.

Voordelen: Wanneer persoonsgegevens onherkenbaar zijn gemaakt en het uitgesloten is dat de gepseudonimiseerde persoonsgegevens - ook indirect vanwege de context - herleidbaar zijn naar levende personen, valt de kopie van het archief niet meer onder de AVG.

Nadelen: Bij bouwdoossiers is het lastig om te pseudonimiseren omdat de aanvraagformulieren, tekeningen en andere documenten meestal niet gelijkvormig zijn en het proces daarom lastig geautomatiseerd kan worden. Handmatig pseudonimiseren is zeer tijdrovend en praktisch meestal onuitvoerbaar.

9.6 Persoonsgegevens matchen met Register Overledenen 1939-heden

Het is sinds 2023 mogelijk om een eigen digitaal bestand met persoonsgegevens, bijvoorbeeld uit bouwdoossiers, door het CBG Centrum voor familiegeschiedenis (CBG) te laten matchen met het digitale overlijdensregister uit de periode 1939-heden. Hiermee krijgt de erfgoedinstelling meer grip op de aard van persoonsgegevens en auteursrechten die voorkomen in de dossiers³⁰.

Voordeel: Wanneer er een match is, is zeker dat die persoon is overleden en kunnen documenten met diens persoonsgegevens online worden geplaatst. Wanneer de architect of ontwerper al meer dan 70 jaar geleden overleden is dan is het auteursrecht verlopen op het werk. De ervaring leert dat via matching veel meer documenten openbaar en raadpleegbaar kunnen worden.

Nadeel: Om goed te kunnen matchen zijn voldoende gegevens nodig om iemand met zekerheid te identificeren: voor- en achternaam, geboortedatum en -plaats en overlijdensdatum en -plaats. In bouwvergunningen zijn deze meestal onvoldoende aanwezig. Ook zijn er gegevens van meerdere personen aanwezig in dossiers en dan moet van deze allemaal worden aangetoond dat ze overleden zijn om geen problemen te hebben met de AVG.

9.7 Waarschuwing of disclaimer op website of in mail: bezoeker verantwoordelijk

Op de website van de archiefdienst kan vóórdat bezoekers toegang op bouwdoossiers met persoonsgegevens raadplegen, een pop-up verschijnen die waarschuwt tegen het misbruiken van de persoonsgegevens die men in een archief vindt, en die je eerst met *Ja* of *Gelezen* moet beantwoorden. Een dergelijke disclaimer kan ook meegestuurd worden met een link naar de documenten.

Voordeel: Een disclaimer is eenvoudig te realiseren.

Nadelen: Een disclaimer plaatsen is als enige maatregel onvoldoende. In combinatie met andere maatregelen kan het wel een effectief middel zijn. Het kan voor frequente bezoekers als irritant ervaren worden wanneer ze steeds een extra handeling moeten plegen. Juridisch gezien heeft een disclaimer geen gevolg voor de hoogte van de kans en impact.

een voorbeeld van een dergelijke disclaimer van het Regionaal Archief Zutphen is:

“Volgens de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) mogen gegevens van nog levende personen niet zonder meer worden verstrekt. U ontvangt daarom alleen die documenten waarop geen bijzondere persoonsgegevens staan vermeld. Hierbij geldt ten aanzien van schetsen, foto’s en bouwtekeningen dat zij auteursrechtelijk zijn beschermd. Publicatie ervan zonder toestemming van de rechthebbende is niet toegestaan (Auteurswet art 1). Voor het ter beschikking stellen van tekeningen uit een vergunningsdossier geldt een uitzondering. De gemeente (of het archief) mag op grond van Auteurswet artikel 16b in opdracht van natuurlijke personen een kopie

³⁰ Zie [Matching op Register van Overledenen door archiefinstellingen succesvol verlopen · Kennisplatform Informatierecht · KIA](#)

verstrekken voor eigen gebruik. Deze regeling voor privé-kopieën geldt nadrukkelijk niet voor het nabouwen van bouwwerken (art 16 lid 7). Dit betekent dat een bouwwerk niet voor eigen gebruik nagebouwd mag worden zonder toestemming van de rechthebbende.”

9.8 Klachtenmogelijkheid via website, chat, telefoon, Whatsapp

Om te kunnen reageren op klachten van personen van wie de (gevoelige) persoonsgegevens onbedoeld toch openbaar zijn gemaakt, of klachten over schending van auteursrecht, is een goede procedure voor klachtenafhandeling nodig. Denk bijvoorbeeld aan een mailadres, telefoon-of Whatsapp-nummer en/of chatfunctie op de website voor het indienen van klachten en reacties. Daarbij moet dan wel voor een goede bemensing gezorgd worden.

Ook is het aan te raden te zorgen voor een adequate bereikbaarheid van personen die een item snel van de website kunnen afhalen. Het is goed om het item offline te houden zolang de klacht loopt, zodat de klacht rustig behandeld en besproken kan worden met de klager. Daarbij dient gezorgd te worden dat het offline halen of onvindbaar maken op een zo laag mogelijk niveau – documentniveau - kan gebeuren, om te voorkomen dat een grote hoeveelheid documenten direct onvindbaar wordt wanneer een klacht slechts één document betreft. Mocht na overleg met de klager een document of documenten offline blijven, dan is het goed om een termijn af te spreken waarna dit weer wél online kan.

Voordelen: Goede en snelle klachtenafhandeling kan ergernis en escalatie van een klacht of claim voorkomen.

Nadelen: De gegevens zijn al gepubliceerd, een bezoeker kan ondanks een correcte klachtenafhandeling van de erfgoedinstelling vervolgens toch bij de privacy-toezichthouder zijn klacht indienen, een auteursrechtelijke claim versturen, of naar de rechter stappen. De ervaring leert, dat een adequaat luisterend oor aan de kant van de erfgoedinstelling veel, maar niet alle juridische procedures kan voorkomen.

9.9 Inlog nodig

Het is mogelijk een inlogomgeving te creëren waarbij gebruikers van het archief wél de toegang en metadata via de openbare website kunnen vinden, maar voor het inzien van de documenten zelf moeten inloggen. Ook kan een link worden gestuurd naar de dossiers, waarbij bezoekers eerst moeten inloggen voordat ze de documenten kunnen zien.

Voordelen: Een inlog toevoegen werpt een extra drempel op tegen mogelijk misbruik van het archief en zorgt ervoor dat zoekmachines de pagina's niet kunnen indexeren. Daarnaast beperkt het de aanvraag en verstrekking ook tot een specifieke persoon zodat eventueel misbruik te traceren is.

Nadelen: Een inlog werpt ook een extra drempel op voor gebruikers, dit staat haaks op het uitgangspunt van laagdrempelig aanbieden van openbare archieven. Een inlogstelsel kan verder nooit misbruik voorkomen, ook ingelogde bezoekers kunnen zich hieraan schuldig maken. Dit lijkt meer geschikt voor interne gebruikers (gemeentelijke medewerkers) van de bouwdoosiers dan voor het externe publiek. Een inlog voorkomt ook geen auteursrechtelijke inbreuken. De erfgoedinstelling maakt immers alsnog een kopie.

9.10 Toestemming vragen

Het is uiteraard altijd mogelijk om toestemming te vragen om bouwtekeningen online beschikbaar te stellen. Ga op zoek naar de maker of de organisatie waar de maker werkte en/of naar de betrokkenen in de zin van de AVG. Deze kunnen toestemming voor het publiceren van bouwtekeningen en ontwerpen geven waar zij de rechthebbende van zijn, of voor het verwerken van hun persoonsgegevens.

Voordelen: Je weet dat je geen breuk maakt op het auteursrecht van de onderwerpen en tekeningen en/of op de privacy van betrokkenen.

Nadelen: Het vinden van de rechthebbende en/of de betrokkene is een tijdsintensieve en soms, door ontbrekende informatie, ook onmogelijk. Voor toestemming voor verwerking van iemands persoonsgegevens geldt, dat die weer ingetrokken kan worden, waarna je de publicatie weer offline zal moeten halen. Intrekking van toestemming in verband met persoonsgegevens kan overigens niet met terugwerkende kracht.

9.11 Voor bepaalde tijd online (~1950 en eerder)

Door alleen bouwdoossiers online te zetten die afgerond zijn voor een bepaalde datum kan de erfgoedinstelling beter grip krijgen op de gelopen risico's. Bij ouder materiaal is de kans groter dat het auteursrecht verlopen is, er geen commerciële exploitatie meer is en dat de betrokkenen overleden zijn.

Voordelen: Een effectieve manier om de kans op negatieve gevolgen te beperken.

Nadelen: Hiermee wordt niet optimaal het publiek bereikt. Daarnaast moet er een apart beleid uitgevoerd worden voor werken die jonger zijn dan de gekozen datum. Dit kan weer leiden tot een hogere administratieve last. Ook moet de selectie online gebrachte werken periodiek aangevuld worden, deze procedure kan dan weer een additionele administratieve last.

9.12 Niet langer in de handel zijnde werken

Het is sinds 2021 mogelijk om werken die niet, of niet langer, in de handel zijn online te plaatsen zonder dat daarvoor toestemming nodig is van de rechthebbende³¹. Er is wel een licentie nodig wanneer een collectieve beheersorganisatie voldoende representatief is voor de makers van het soort werken in kwestie. In dit geval de bouwtekeningen. Pictoright promoot het lidmaatschap voor architecten wel op haar website, maar of zij voldoende representatief zijn voor de makers van bouwtekeningen moet blijken³².

Wanneer er geen collectieve beheersorganisatie is die voldoende representatief is voor bouwtekeningen dan mag het document online gezet worden zonder dat daarvoor een licentie nodig is. Voor beide gevallen is een registratie bij de EUIPO verplicht, ook is er een wachttijd van zes maanden tussen registratie en beschikbaarstelling verplicht³³.

³¹ Artikel 44 van de Auteurswet

³² Ter vergelijking: er staan 271 Nederlandse architecten op Wikidata die nog in leven zijn (ze hebben geen sterfdatum). Zie <https://w.wiki/8FpR>

³³ Meer informatie hierover kan gevonden worden op <https://www.kvan.nl/themas/auteursrecht-werken-die-niet-langer-in-de-handel-zijn/>

Voordelen: Met een registratie van een niet langer in de handel zijnde document loop je geen auteursrechtelijk risico meer, zolang er geen opt-out geregistreerd is voor het werk.

Nadelen: Als Pictoright voldoende representatief blijkt, dan is een licentie voor deze werken verplicht.

10. CONCLUSIE

In dit kennisdocument zijn de juridische regels rond het zo breed mogelijk aanbieden van bouwdoSSIERS door archieven verkend. Hierbij is met name gekeken naar regels omtrent openbaarheid, het verwerken van persoonsgegevens en het auteursrecht. Gebaseerd op deze regels en opgehaalde praktijkervaringen zijn de kansen op negatieve impact beschreven. Voor zowel de privacy- als de auteursrechtelijke aspecten worden bij het online zetten van bouwdoSSIERS zowel de kans op negatieve gevolgen als de impact hiervan als laag ingeschat.

Laag risico

De conclusie is, ook als het gaat om recente documenten, dat bouwdoSSIERS en bouwtekeningen met een laag risico online gezet kunnen worden. Maak dan wel gebruik van voldoende beschermende maatregelen te nemen. Voorbeelden hiervan zijn beschreven in hoofdstuk 10 en bijlage 1. De maatregelen verlagen, vooral in combinatie met elkaar, het risico van inbreuk op auteursrecht of het onrechtmatig verwerken van persoonsgegevens.

Deze risico's zijn echter nooit helemaal weg te nemen. De enige manier om dat te realiseren, is om de doSSIERS niet breed beschikbaar te stellen totdat zeker is, dat alle betrokkenen zijn overleden en het auteursrecht niet meer van toepassing is. Dan zitten deze doSSIERS al snel meer dan 100 jaar op slot. Het archiefwezen staat voor openbaarheid en laagdrempelige raadpleegbaarheid van informatie. Daardoor zijn zulke lange beperkingstermijnen niet wenselijk. Wanneer voldoende maatregelen worden genomen weegt het publieksbelang van online toegankelijkheid op tegen de overblijvende risico's op het terrein van privacy en auteursrecht. Overweeg dan ook om deze resterende risico's te accepteren.

Maak een eigen risicoafweging – Het is tenslotte aan iedere archiefdienst om een eigen risicoafweging te maken en aansluitend daaraan de keuze te maken op welke manier en met welke maatregelen bouwdoSSIERS en bouwtekeningen (online) beschikbaar gesteld worden. Dit kennisdocument draagt de informatie aan om dit verantwoord te doen.

BIJLAGE 1 – CASUSBESCHRIJVINGEN

In deze bijlage zijn enkele casussen opgenomen van archieven en hun overwegingen ten aanzien van het beschikbaar stellen van bouwdoSSIERS. Hierin worden enkele van de beschermende maatregelen en risicomanagement die beschreven zijn in het kennisproduct in de praktijk gebracht.

De bijlage beschrijft casussen van de volgende archieven:

- Regionaal Archief Nijmegen
- Regionaal Archief Tilburg
- West-Brabants Archief
- Streekarchief Gooi en Vecht
- Stadsarchief Amsterdam
- Regionaal Archief Rivierenland

Regionaal Archief Nijmegen

De gemeente Nijmegen stelt sinds jaar en dag de actuele bouwvergunningen digitaal beschikbaar via het Digitaal Gebouwen Dossier (DGD)³⁴. Niet-actuele bouwvergunningen (gesloopt, vervallen, etc.) worden door het Regionaal Archief Nijmegen (RAN) analoog beschikbaar gesteld via de studiezaal – de vergunningen zijn vindbaar via de website van het RAN.

Begin 2024 neemt het RAN het DGD over en wordt het RAN verantwoordelijk voor de toegankelijkheid van de actuele bouwvergunningen. De RAN-website moet het DGD gaan integreren. Dit omdat de huidige DGD-website niet meer voldoet aan eisen m.b.t. digitoegankelijkheid en privacy. De bedoeling is dat de website van het RAN deze functionaliteit overneemt³⁵.

De praktijk wordt dan als volgt. Een burger is op zoek naar een bouwtekening. Deze zoekt via de zoekingang Bouwvergunningen op de RAN website het adres en vindt de juiste bouwvergunning. Daar kan de bezoeker deze bestellen, hierbij geeft de bezoeker diens naam en e-mailadres op en ontvangt de gewenste tekening(en) in de e-mail.

Auteursrechtelijke overwegingen – RAN geeft aan dat er geen auteursrechtelijke controle op de beschikbaarstelling van bouwvergunningen gedaan wordt. Alle bouwtekeningen kunnen via het DGD worden gevonden en direct worden bekeken en gedownload. Onder de bestanden wordt de volgende tekst getoond:

“De digitale documenten hebben de status 'digitale werkkopie' en aan de inhoud ervan kunt u geen rechten ontlennen. Verder gebruik, waaronder begrepen verspreiding, van de geraadpleegde documenten en de daarin vervatte gegevens is onderworpen aan beperkingen en aansprakelijkheid op grond van het auteursrecht. Documenten over de aanvraag en de vergunning van een bouwvergunning worden in het kader van de AVG niet gepubliceerd. Mocht u toch over deze documenten willen beschikken dan kunt u een email sturen naar hetarchief@nijmegen.nl.”

Zodra het DGD is geïntegreerd in de website van het RAN staan de bestanden niet meer “gepubliceerd” online, maar worden ze op aanvraag bezorgd in de mailbox, met een vergelijkbaar aangehecht bericht.

Overwegingen wat betreft persoonsgegevens – deze komen met name voor in de aanvragen en toekenningen van vergunningen; deze documenten maken onderdeel uit van de bouwdoSSIERS maar worden afgeschermd en niet meegegeven in het DGD. Eventuele persoonsgegevens op tekeningen zijn niet afgeschermd. RAN heeft dit ooit bestempeld als een aanvaardbaar risico. Momenteel wordt verder ook nog de mogelijkheid geboden om een aanvraag te doen om persoonsgegevens te laten verwijderen.³⁶

³⁴ Zie <https://app4.nijmegen.nl/dgd2>

³⁵ Op <https://studiezaal.nijmegen.nl>

³⁶ Zie <https://app4.nijmegen.nl/DGD2/Home/About>

Regionaal Archief Tilburg

Bij Regionaal Archief Tilburg (RAT) zijn 12 gemeenten aangesloten en is er een grote vraag naar raadpleging van bouwdoSSIERS zowel vanuit de gemeenten als vanuit de inwoners. In dit uitgestrekte gebied was de wens om de doSSIERS digitaal aan te bieden en te kunnen raadplegen ook groot, zodat mensen daarvoor niet meer hoefden te reizen. Ook bleek dat de meeste bezoekers uitsluitend tekeningen willen zien. Er is besloten om hiervoor een nieuwe applicatie te bouwen in samenwerking met Picturae en enkele collega archiefdiensten.³⁷

In januari 2021 is de BouwdoSSIERapplicatie (BDA of E-Loket BouwdoSSIERS) online gegaan³⁸. Er zijn inmiddels ruim 137.000 bouwdoSSIERS opgenomen en een kleine 5000 hinderwet- of milieuvergunningen.

In 2021 zijn 4.000 aanvragen van bezoekers door het RAT afgehandeld en in 2022 ruim 6000. Zowel bezoekers, de aangesloten gemeenten als medewerkers zijn erg tevreden over het systeem. RAT is van plan ook de hinderwet-, milieu- en omgevingsvergunningen in het systeem op te nemen. De BDA is koppelbaar met de gemeentelijke BAG-registratie, die kan worden getoond in het BDA scherm. Er wordt tevens gewerkt aan een directe link met het e-depot van het RAT én dat van de gemeenten.

Inmiddels is de BDA ook in gebruik bij andere archiefinstellingen waaronder het Regionaal Archief Alkmaar, het Erfgoedcentrum Zutphen, West-Brabants Archief, Archief Eemland en Collectie Overijssel.

Persoonsgegevens niet doorzoekbaar – Zonder inlog op de BDA kan de gebruiker zoeken op adres en op andere metadata zoals objecttype: garage, dakkapel, maar niet op persoonsnaam. Dit laatste is een privacy beschermende maatregel.

Beperking op publicatiejaar – DoSSIERS tot 1941 zijn zonder meer in te zien. Er is besloten om de doSSIERS van ná 1941 niet integraal online beschikbaar te stellen. Dit vanwege privacybescherming en auteursrecht. In de vergunningaanvragen komen gegevens zoals adres, telefoonnummer en BSN voor en op de tekeningen kan auteursrecht van de architect voorkomen.

Voor doSSIERS na 1941 moet een aanvraag worden gedaan. De medewerkers van het RAT zoeken dan de bewuste tekeningen erbij en sturen de aanvrager een unieke toegangslink in een mail. De link blijft een bepaalde periode, die de beheerder zelf kan instellen, beschikbaar. Mocht iemand toch andere stukken dan tekeningen van het doSSIER willen zien, dan kan hij deze ook aanvragen. De bezoeker moet altijd een verklaring aanvinken, dat hij de documenten waar hij toegang toe krijgt alleen voor eigen gebruik zal aanwenden.

Beperkt openbare doSSIERS van bijvoorbeeld gebouwen met een ‘gevoelige’ functie kunnen zoals gebruikelijk in de archiefsector alleen met toestemming van de archivaris worden geraadpleegd.

Inlog voor ambtenaren – Ambtenaren van de gemeenten, die wel moeten inloggen in de BDA, kunnen bij de doSSIERS van hun eigen gemeente, dat is geregeld via tenants. Na fusie of ambtelijke

³⁷ Zie ook artikel BouwdoSSIERS online beschikbaar stellen van Luud de Brouwer en Mark van Hogeloon, Archiefblad 2022 nr. 1

³⁸ Zie <https://bouwdoSSIERS.regionaalarchieftilburg.nl/>

samenwerking tussen deelnemende gemeenten worden de autorisaties aangepast. Een gemeente kan ook bepalen dat een andere instelling of bedrijf toegang krijgt tot de dossiers van die gemeente³⁹.

³⁹ Gebruik makend van de Wet gemeenschappelijke regelingen

West-Brabants Archief

Het West-Brabants Archief gebruikt dezelfde applicatie als het Regionaal Archief Tilburg: de BDA, de Bouwdossier Applicatie of E-loket bouwdossiers.

Op dit platform kan de klant (persoon en bedrijf) een aanvraag indienen. Zij vullen voor de aanvraag naam en emailadres in en moeten akkoord gaan met de volgende voorwaarden:

Documenten en tekeningen in bouwdossiers vallen onder de Algemene Verordening Gegevensbescherming en Auteurswet. De aan u verstrekte digitale kopie is uitsluitend bedoeld voor persoonlijk gebruik. U mag deze niet zonder toestemming van de rechthebbende publiceren of op andere wijze met derden delen. Hiermee gaat u akkoord met deze voorwaarden.

De aanvraag komt binnen bij het archief en wordt beoordeeld door een medewerker. Is de aanvraag akkoord, dan maakt de medewerker handmatig een selectie.

Wanneer een dossier nog gedigitaliseerd is, wordt deze gescand en intern opgeslagen. Scans worden via een beveiligde e-mail verstuurd aan aanvrager, met disclaimer. Is het een groot dossier, meer dan één doos, dan kan de aanvrager het dossier inzien in de studiezaal en worden de door de aanvrager geselecteerde documenten gescand en via de mail met disclaimer toegestuurd.

Uit praktische overwegingen is ervoor gekozen om altijd het complete dossier te selecteren met uitzondering van de documenten waarin bijzondere persoonsgegevens zijn opgenomen, zoals BSN en gerechtelijke stukken. De bestektekeningen, constructietekeningen en -berekeningen worden altijd toegestuurd. De aanvrager krijgt na goedkeuring automatisch een tweede e-mail met een link naar de scans. Deze link is 30 dagen geldig.

Archiefmedewerkers en andere ambtenaren – Archiefmedewerkers hebben met een account voor hun werkzaamheden toegang tot alle digitale bouwdossiers van alle tot het werkgebied behorende gemeenten. Ambtenaren kunnen een account aanvragen waarmee ingelogd kan worden in het E-loket. Ze krijgen enkel toegang tot de bouwdossiers van de gemeente waarin ze werkzaam zijn. De gemeente zelf beoordeelt wie toegang mag hebben. Het archief maakt na toestemming de accounts aan. Deze accounts worden jaarlijks gecheckt bij de gemeenten.

De ambtenaren kunnen inloggen en de voor hun werkzaamheden relevante documenten downloaden. Ook zij moeten zich houden aan de AVG en Auteurswet. Het is niet toegestaan de documenten te publiceren, verder te verspreiden of op een andere wijze met derden te delen.

Maatregelen AVG – Het archief houdt alleen rekening met de bijzondere persoonsgegevens, zoals BSN en gerechtelijke stukken. Dossiers worden enkel passief en niet actief ter beschikking gesteld. Voor bouwdossiers met aanvraagformulier en vergunning van bedrijven en organisaties is de AVG niet van toepassing. De digitale documenten worden per beveiligde e-mail met onderstaande disclaimer verstuurd.

Maatregelen Auteursrecht – Het archief heeft in de metadata van het dossier geen namen van architecten opgenomen. Daar kan niet op geselecteerd worden. Het archief verstrekt alle tekeningen en neemt de onderstaande disclaimer op in de e-mail naar de opvragen:

Deze digitale documenten kun je gedurende 30 dagen downloaden voor persoonlijk gebruik. Ter bescherming van de privacy van nog in leven zijnde personen en ter bescherming van het auteursrecht is het op grond van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en de Auteurswet niet toegestaan de documenten te publiceren of op een andere wijze met derden te delen. Na het downloaden van de digitale documenten ben je zelf verantwoordelijk voor het gebruik ervan en het naleven van de AVG en de Auteurswet. De archiefdienst is niet aansprakelijk voor de eventuele gevolgen die de verspreiding van de documenten met zich meebrengt.

Beschermende maatregelen – Bij het online plaatsen van de bouwdoosiers kunnen de bouwtekeningen niet van de aanvraagformulieren worden gesplitst. Op de aanvraagformulieren komen persoonsgegevens voor. Zolang de aanvragers de leeftijd van 100 jaar nog niet hebben bereikt, gaan we ervan uit dat zij nog kunnen leven. Het online plaatsen van hun persoonsgegevens levert een privacyrisico. Er moet dus een combinatie van beheersmaatregelen worden genomen om dit privacyrisico te beperken.

Onderzoek 2021 – In 2021 is er onderzocht of het mogelijk is om de bouwdoosiers direct online op de website van de archiefdienst te plaatsen en onder welke voorwaarden dit mogelijk zou zijn om niet in strijd met de AVG en de Auteurswet te handelen. Hieruit volgde de volgende risico-beoordelingen voor persoonsgegevens en auteursrecht.

Risico persoonsgegevens – Bij het online plaatsen van de bouwdoosiers kunnen de bouwtekeningen niet van de aanvraagformulieren worden gesplitst. Op de aanvraagformulieren komen persoonsgegevens voor. Zolang de aanvragers de leeftijd van 100 jaar nog niet hebben bereikt, gaan we ervan uit dat zij nog kunnen leven. Het online plaatsen van hun persoonsgegevens levert een privacyrisico. Er moet dus een combinatie van beheersmaatregelen worden genomen om dit privacyrisico te beperken.

Mogelijke beheersmaatregelen (combinatie van):

1. Een systeem aanschaffen dat de persoonsgegevens op de aanvraagformulieren automatisch anonimiseert.
2. De gemeente verzoeken eventueel reeds geanonimiseerde versies van de doosiers ook over te brengen, zodat die gepubliceerd kunnen worden.
3. Alleen de bouwdoosiers online plaatsen waarvan duidelijk is dat de aanvragers reeds zijn overleden. De AVG is dan niet meer van toepassing. We kunnen ervan uitgaan dat een aanvrager van een bouwvergunning meerderjarig is (18 jaar) en na 82 jaar de leeftijd van 100 jaar heeft bereikt en waarschijnlijk niet meer in leven is. Bouwdoosiers die ouder zijn dan 82 jaar kunnen we online op de website publiceren. Andere archiefinstellingen hanteren een termijn van 110 jaar om zeker te weten dat de betrokkenen niet meer leven. Dit zou betekenen dat bouwdoosiers ouder dan 92 jaar online kunnen worden gezet. In de bouwdoosiers komen geen gegevens voor die een privacyrisico opleveren voor nabestaanden.
4. Alleen toegang verlenen via een afgeschermd omgeving, nadat een bezoeker heeft ingelogd. Op die manier kunnen we beter monitoren wie wat downloadt. Er is dan geen sprake van actieve openbaarmaking.
5. Een duidelijke disclaimer op de website plaatsen en voor het downloaden aangeven dat de downloader akkoord gaat met de voorwaarden t.a.v. eventuele persoonsgegevens in het dossier.
6. Ervoor zorgen dat in het systeem niet op persoonsnamen kan worden gezocht of de namen uit de omschrijving halen en in een afgeschermd veld plaatsen.

Risico Auteursrechten – Op bouwtekeningen kan nog auteursrecht rusten. Het openbaar maken van een bouwtekening waarop auteursrecht rust, is alleen rechtmatig wanneer de archiefdienst daarvoor de uitdrukkelijke toestemming van de auteursrechthebbende (architect) heeft. Bij het verlenen van inzage in bouwtekeningen in de studiezaal of via een persoonlijke mail aan een aanvrager is er sprake van passieve openbaarmaking en niet van een actieve openbaarmaking. Wanneer de archiefdienst tekeningen zonder toestemming op de website publiceert kan de auteursrechthebbende schadevergoeding vorderen. Wanneer toestemming vragen niet mogelijk is, zul je in ieder geval alternatieve beheersmaatregelen moeten nemen om de tekeningen toch op de website te plaatsen.

Mogelijke beheersmaatregelen (combinatie van):

1. Als je uitgaat van 100 + 70 jaar (dus dossiers ouder dan 152 jaar) dan is zowel de aanvrager als de architect minimaal 70 jaar overleden. Deze maatregel heeft op dit moment geen effect, omdat onze bouwvergunningen vanaf 1902 zijn.
2. De 100-jaar regel aanhouden. Hoe ouder het dossier, hoe ouder de architect en hoe groter de kans is dat hij of zij is overleden. Je kunt je afvragen hoe groot het risico is dat nabestaanden van een architect een claim zullen indienen bij de archiefdienst voor het openbaar maken van de tekeningen. De kans is groot dat men niet eens op de hoogte is van het voortbestaan van het auteursrecht na de dood van de architect. Hiermee handel je wel in strijd met de Auteurswet.
3. Je kunt op de website een melding plaatsen dat auteursrechthebbenden zich kunnen melden bij bezwaar tegen de online publicatie, waarna wij de tekeningen offline halen. Hiermee handel je wel alsnog in strijd met de Auteurswet.
4. Het dossier van 100 jaar en ouder niet direct op de website plaatsen, maar via een automatische mail met link laten verzenden.
5. Een duidelijke disclaimer op de website plaatsen en voor het downloaden aangeven dat de downloader akkoord gaat met de voorwaarden t.a.v. auteursrechten die nog op de tekening rusten. Het is de downloader enkel toegestaan om de tekening voor privégebruik te gebruiken. Een disclaimer alleen zal echter niet voldoende zijn om de archiefdienst in te dekken tegen mogelijke claims.

Ondanks het onderzoek publiceert de archiefdienst tot op heden geen bouw dossiers rechtstreeks op de website.

Streekarchief Gooi en Vechtstreek

Bij het Streekarchief Gooi en Vechtstreek zijn alle digitaal beschikbare bouwtekeningen online beschikbaar en doorzoekbaar, mits de openbaarheid daarvan niet beperkt is. Bijvoorbeeld bij gevoelige gebouwen als bankgebouwen, ambassades, paleizen, etc. Voor inzage in de beperkt openbare dossiers in de studiezaal dient de aanvrager aan te tonen dat hij belanghebbende is. Het is nog niet uitgekristalliseerd of dat moet met een 'download' link met disclaimer, of dat de tekeningen direct kunnen worden ingezien en gedownload met een disclaimer op de website.

Overige documenten, zoals aanvragen, beschikkingen en overige correspondentie, worden online beschikbaar gesteld als de datum van het jongste document minimaal 75 jaar geleden ligt. Overige documenten jonger dan 75 jaar kunnen alleen in de studiezaal worden opgevraagd onder de voorwaarde dat de aanvrager belanghebbende is; Ongeacht de openbaarheid kan online wel worden opgevraagd of er van een adres een dossier (tekeningen, vergunningen, correspondentie) beschikbaar is.

Hiervoor heeft het streekarchief de volgende overwegingen. In de praktijk is vastgesteld dat het verreweg overgrote merendeel van de raadpleging de bouwtekeningen betreft. Dat gebeurt met name door aannemers, architecten en burgers. Het is voor de klantgerichtheid (en uiteraard de belasting voor de dienstverlening) belangrijk dat de grootste inspanning hiernaar uitgaat. De overige documenten worden dus maar in geringe mate geraadpleegd.

Ervan uitgaande dat burgers zelden voor hun 25e een bouwvergunning aanvragen is openbaarheid na 75 jaar (dus minimaal 100 jaar na de geboorte) volgens het streekarchief geen probleem, omdat de kans zeer minimaal is dat de persoon nog in leven is.

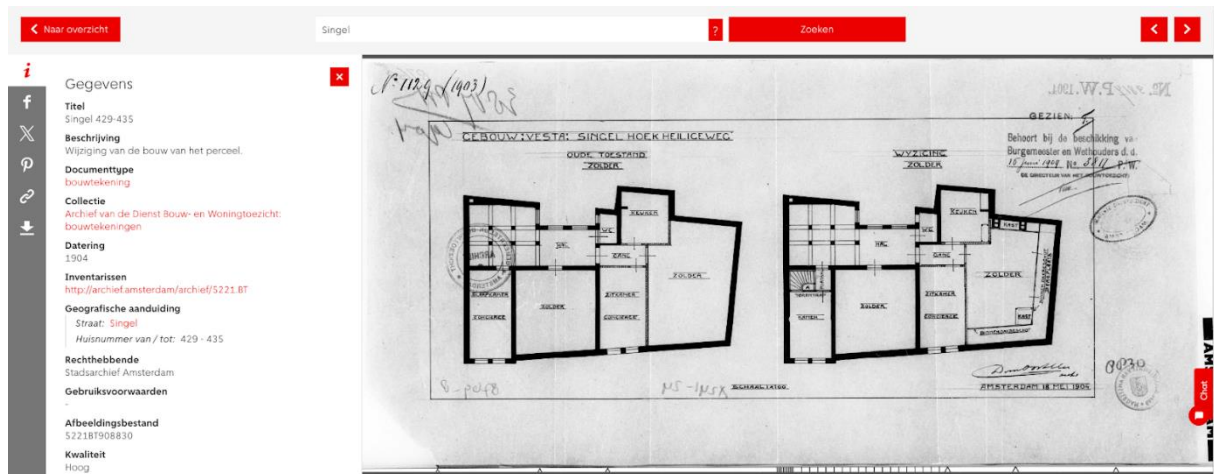
Overweging Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) – Het archief argumenteert dat de AVG in beginsel de verwerking van persoonsgegevens van (mogelijk) nog levende personen verbiedt (sic)⁴⁰. Op de bouwtekeningen komen over het algemeen geen persoonsgegevens voor, in de vergunningaanvragen en de besluiten die ook onderdeel vormen van bouwdoSSIERS echter wel (o.a. naam, adres, e-mailadres, telefoonnummer, zelfs het BSN-nummer), van zowel burgers als gemeenteambtenaren, architecten en aannemers. Met deze argumentatie heeft het archief besloten scans van deze documenten uit de bouwdoSSIERS op grond van de AVG niet online te plaatsen.

Overwegingen Auteurswet – Het archief argumenteert dat het online plaatsen van scans van bouwtekeningen wordt in principe verhinderd door de Auteurswet. Bouwtekeningen worden gemaakt door een architect, die als 'maker' ervan door het auteursrecht wordt beschermd. Op grond van dit recht is de architect bevoegd om te beslissen of de bouwtekening in een publicatie of op internet getoond mag worden, en tegen welke voorwaarden openbaarmaking en verveelvoudiging is geoorloofd. Het auteursrecht is van kracht tot 70 jaar na het overlijden van de maker. Is het document in loondienst gemaakt, dan ligt het recht bij de werkgever. De praktijk is, dat architecten nooit zelf toestemming hebben gegeven voor online plaatsing van hun tekeningen, en dat het onrealistisch is om dit achteraf te realiseren. Bouwtekeningen kunnen om die reden dus niet online worden getoond. Wat de Auteurswet echter wel toe staat is om auteursrechtelijk beschermd werk, op basis van artikel 16b en 16c, als 'digitale thuiskopie' te verstrekken. De ontvanger mag deze scans dan niet verder verspreiden.

⁴⁰ De auteurs van het stuk merken op dat dit alleen gaat om een verbod op bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens en dan nog alleen het ter beschikking stellen voor gebruik/raadpleging.

Stadsarchief Amsterdam

Het Stadsarchief Amsterdam stelt alle bouwdoSSIERS tot 1 oktober 2010 online beschikbaar⁴¹. Vanaf die datum worden omgevingsvergunningen verleend; de omgevingsvergunning is één geïntegreerde vergunning voor bouwen, wonen, monumenten, ruimte, natuur en milieu. Dossiers tot 2020 worden in 2024 overgedragen aan het Stadsarchief en zullen dan ook beschikbaar gesteld worden onder dit regime.

Figuur. Schermafbeeldingen Bouwtekening in beeldbank Stadsarchief Amsterdam

Het Stadsarchief heeft in haar beleid besloten om geen overeenkomsten met auteursrechthebbenden af te sluiten met betrekking tot bouwtekeningen behorende tot door de gemeente gevormde dossiers inzake het bouw- en woningtoezicht. Het Stadsarchief argumenteert dat deze tekeningen al decennialang via de stadsdelen toegankelijk waren voor ambtenaren, burgers, makelaars, aannemers, architecten, politie, brandweer en de Belastingdienst. Daarnaast is uitzoeken van de rechten op deze tekeningen zeer arbeidsintensief en de kans klein dat auteursrechthebbenden ook daadwerkelijk gevonden kunnen worden. Hierdoor heeft het Stadsarchief besloten om per 1 april 2021 alle tekeningen online in hoge resolutie als download beschikbaar te stellen, zonder voorafgaande toestemming van de rechthebbenden.

Tekeningen van rechthebbenden die bezwaar maken, worden niet langer online getoond dan wel offline gehaald. Dat geldt ook voor tekeningen van architecten die, voor zover bij het Stadsarchief bekend, zijn aangesloten bij Pictoright en buitenlandse zusterorganisaties. Indien tekeningen (na melding) niet (langer) online zichtbaar zijn, is inzage in de bouwtekeningen wel mogelijk in het Informatiecentrum van het Stadsarchief en levert het Stadsarchief op verzoek van klanten ook reproducties van de tekeningen voor particulier gebruik.

Oproep rechthebbenden – Daarnaast heeft het archief ook een oproep geplaatst om de kans te verlagen dat er een negatieve impact plaatsvindt. Zo hebben ze een aankondiging op de website staan:

“Bent u auteursrechthebbende van bouwtekeningen in een of meer bouwdoSSIERS van de gemeente Amsterdam en wilt u niet dat deze bouwtekeningen online geraadpleegd en gedownload kunnen worden, dan vragen wij u contact op te nemen met het Stadsarchief. U kunt uw reactie per e-mail of brief sturen naar stadsarchief@amsterdam.nl of Stadsarchief Amsterdam,

⁴¹ Zie <https://archieff.amsterdam/bouwdoSSIERS>

t.a.v. Afdeling Archief- en Collectiebeheer, Postbus 51140, 1007 EC Amsterdam. Ook als u nog vragen hebt over deze bekendmaking kunt u contact opnemen via het e-mailadres.”

Ook heeft het Stadsarchief deze stap publiekelijk aangekondigd en architecten opgeroepen om zich te melden. Deze bekendmaking is gepubliceerd in Het Parool, de Volkskrant⁴², Cobouw⁴³ en De Architect⁴⁴ en op de websites van Cobouw en De Architect⁴⁵. Tot op heden hebben deze oproepen niet geleid tot een reactie van een rechthebbende.

Bij de beschikbaarstelling maakt het Stadsarchief een onderscheid in bouwtekeningen voor 1905 en tussen 1905 en 2010.

Bouwtekeningen voor 1905 – Bouwtekeningen van panden die voor 1905 gebouwd zijn, zijn te vinden in de Beeldbank van het Stadsarchief. Deze zijn te vinden op het adres. Bouwtekeningen zijn daar rechtstreeks te downloaden via het download-icoontje links naast de afbeelding.

Bouwdossiers 1905-2010 – De bouwdossiers uit de periode 1905 – 2010, zijn via een aparte website te raadplegen⁴⁶. Deze worden ook weer via het adres en plattegrond ontsloten. Vervolgens worden bouw- en omgevingsdossiers op jaar ontsloten. De gebruiker kan vervolgens toegang vragen tot de dossier, inclusief bouwtekening. Dit is een automatisch proces, nadat de gebruiker dienst e-mailadres opgeeft krijgt deze per kerende post een link naar het dossier toegezonden. Met daarin een melding dat auteursrecht rust op de tekeningen. Deze documenten zijn daarmee direct gratis te downloaden.

Niet-openbare / gevoelige objecten – Voor sommige panden geldt dat de bouwdossiers niet openbaar zijn, hierbij staat ‘restricted’. Het Stadsarchief meldt dan dat toestemming van de eigenaar nodig is om inzage te krijgen. De gebruiker wordt gevraagd om contact op te nemen met het archief.

⁴² Beide 27 februari 2021

⁴³ 2 maart 2021

⁴⁴ 23 maart 2021

⁴⁵ Van 2 t/m eind maart 2021

⁴⁶ Zie <https://data.amsterdam.nl>

Regionaal Archief Rivierenland

Het Regionaal Archief Rivierenland (RAR) en haar rechtsvoorgangers digitaliseren al zo'n 15 jaar bouw- (en milieu)dossiers. De gedigitaliseerde dossiers worden direct gekoppeld aan de beschrijvingen in het archiefbeheerssysteem MAIS-Flexis. De dossiers worden ook beschikbaar gesteld op de website van de archiefdienst.

Het RAR beheert voor de periode 1902-2013 ca. 160.000-180.000 bouwdoossiers. Nog niet alle vergunningverleningen van voor 1945 (met name de periode 1902-1930) zijn ontsloten. Er zijn nu ruim 51.000 vergunningen digitaal beschikbaar, waarvan een deel direct online ter inzage en een deel alleen voor de deelnemende gemeenten na inlog.

In eerste instantie zijn veel oude bouwdoossiers, vanaf 1902 tot 1945 gedigitaliseerd. De digitalisering werd opgepakt door de dienst zelf uit oogpunt van behoud en betere ontsluiting van soms gebrekkig bewaard gebleven bouwaanvragen. Dit door matig archiefbeheer in het verleden en voor een aantal plaatsen vanwege schade en verlies als gevolg van de Tweede Wereldoorlog.

Ook de gemeenten zelf begonnen, met name na 2010, nog niet overgebrachte vergunningen te digitaliseren naar aanleiding van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO-2008), waarbij de vergunningverlening, handhaving en controle werd overgedragen aan een op te richten omgevingsdienst.

Sinds 2017 digitaliseert het Regionaal Archief Rivierenland (RAR) als service bouw-, milieu- en omgevingsvergunningen uit de overgebrachte archieven voor de deelnemende gemeenten. Tot die tijd werden opgevraagde dossiers fysiek uitgeleend aan de gemeenten.

Sinds 2021 digitaliseert het RAR ook op verzoek voor particulieren. Stukken jonger dan 100 jaar zijn daarvan uitgesloten, met uitzondering van de openbare bouw-, milieu- en omgevingsvergunningen. Dossiers van een aantal specifieke gebouwen, die als zodanig ook nog in gebruik zijn, zijn beperkt in de openbaarheid bij overbrenging naar het RAR.

Bij de digitalisering van de – papieren – dossiers hanteert de RAR een aantal uitgangspunten:

- Het gehele dossier (soms bestaande uit meerdere deel-dossiermappen) wordt gedigitaliseerd. Dus niet alleen de tekeningen.
- Idealiter zijn de overgebrachte dossiers perfect verzorgd. De werkelijkheid leert anders. Elk dossier wordt nagekeken, zo nodig nog geschoond voor een aantal stukken en ook ontdaan van dubbele stukken/tekeningen. Omvangrijke vergunning-dossiers, bestaande uit meerdere dossiermappen (zie punt 1) die in fysieke (papieren) vorm door de gemeenten soms onder één nummer werden geregistreerd, krijgen allemaal een eigen uniek nummer.
- Mocht een bouwdoossier stukken bevatten rond bezwaar- en beroep, of een milieudossier stukken rond controle(s) bevatten dan worden deze stukken niet gedigitaliseerd: cluster inventarisatie kijkt vervolgens of deze stukken nog – tijdelijk – bewaard moeten blijven of vernietigd kunnen worden.
- Dossiers vanaf november 2007 kunnen BSN-nummers bevatten. Als deze aanwezig zijn dan worden de nummers bij de digitalisering afgeplakt.
- Gedigitaliseerde dossiers worden gekoppeld aan het archiefbeheerssysteem MAIS-Flexis.

Beschikbaarheid op jaar – De dossiers van voor 1955 worden vrij ter inzage gegeven, ook de tekeningen. De dossiers van na 1955 zijn alleen na inlog voor de gemeenten beschikbaar, niet voor andere website bezoekers. De gedigitaliseerde dossiers kunnen wel door onderzoekers opgevraagd worden en worden gratis ter beschikking gesteld. Het digitale bestand is daarbij de vervanger van de voorheen verstrekte fysieke kopie. Een kopie voor eigen gebruik.

Niet doorzoekbaar van persoonsgegevens – Op de website van het RAR is een afzonderlijke zoekingang ‘Vergunningen’. Daarin worden de indexen op bouw-, milieu-, omgevings- en keurvergunningen doorzoekbaar gemaakt. Bij de presentatie op de website worden bij de getoonde gegevens de namen van de aanvragers, voor zover deze bekend zijn, niet getoond. Bij de individuele vergunning zijn de namen wel in de metadata opgenomen en als men een vergunning aanklikt dan wordt dit ook getoond.

BIJLAGE 2 – VOORBEELD CATEGORIEËN VAN GEVOELIGE GEBOUWEN

Lijst van gebouwen met bepaalde functies waarvan de dossiers niet openbaar zijn zolang het gebouw die functie heeft.

Gevoelige gebouwen door hun functie:

- Overheidsgebouwen, waaronder bijvoorbeeld ministeries
- Politiebureaus
- Gerechtsgebouwen
- Gevangenissen
- Defensielocaties
- Vliegvelden
- Geloofshuizen

Gevoelige gebouwen op grond van hun inwoners:

- Blijf-van-mijn-lijfhuizen
- Koninklijke paleizen
- Ambassades
- Ambtswoningen
- Onderwijsinstellingen
- Ziekenhuizen
- Woningen sommige bekende Nederlanders

Gevoelige gebouwen dankzij de goederen die erdoor gaan:

- Bankgebouwen
- Geldautomaten
- Juweliers
- Nutsvoorzieningen
- Waterzuiveringsinstallaties & kerncentrales
- Erfgoedinstellingen
- Risicobedrijven vanwege milieu, pijpleidingen, Shell
- Stadions